

Simándi Szilvia

Mérfoldkövek az egri közművelődésiszakember-képzés 50 éves történetében

A népművelő, később a művelődésszervező, az andragógia, majd a közösségi művelődés tanára szakos, illetve közösségsszervező képzéseink előzménye 1956-ra tehető, amikor is Durkó Mátyás (1926–2005) előterjesztésének köszönhetően az akkori Kossuth Lajos Tudományegyetemen a népművelési szeminárium elindult a két tanár szakkal rendelkező hallgatók részére (T. Kiss – Tibori 2015) (vö. Simándi 2018a, Simándi 2018b).

Szakjaink történetének bemutatása során az *egri felsőoktatási intézményre* koncentrálunk. Egerben 1975-ben kezdődött el a Neveléstudományi Tanszék keretein belül a népművelő szakemberek képzése, *Nagy Andornak*, a Neveléstudományi Tanszék akkori vezetőjének (tanszékvezető 1975–1995 között) a közreműködésével (Hidy 2001). Nagy Andor szintén elvégezte debreceni egyetemi éveit a népművelési tagozaton, és bevallása alapján a fiatal Durkó Mátyás gondolatvilága nagy hatást gyakorolt későbbi oktatói tevékenységére (Nagy 2005). „Amikor az országban elsőként a debreceni egyetemen megindult a népművelőképzés, természetesen azonnal jelentkezett Durkó Mátyásnál, akit ma is méltán vall mesterének. Nem utolsósorban neki köszönheti, hogy érdeklődése határozott irányba terelődött, így szerzett a magyar szakos diploma mellé egy olyan képesítést, amely egész további pályafutását megszabta” – írta meg a Pedagógusok Lapja is 1974. 09. 08-i számában Nagy Andorról annak okán, hogy a tanár úr kiváló népművelő kitüntetésben részesült. Mindezt jól szemlélteti Nagy Andor egyik írása is, melyben Durkó hitvallása visszaköszön: „A felnőtt ember nevelését, művelését éppúgy meg kell tanulni, mint azt, hogy a gyermekekkel hogyan lehet eredményesen foglalkozni.” (Nagy 1974, 308) (Nagy Andor életpályája során

a tudományos érdeklődésének középpontjába a médiapedagógia, illetve a médiaandragógia került.)

A tanárképző főiskolákon először fakultatív keretek között indult meg a népművelés oktatása. Előzményként elmondható, hogy a tanárképző főiskolák a tanítóképzőket követték akkor, amikor előbb fakultatív, majd kötelező kollégiumként iktatták be az általános iskolai tanárképzésbe a népművelést. A fakultatív szakköri tevékenység jelentette főiskolánkon is a népművelés-oktatás kezdetét. (Népújság 1963. 11. 26.) 1963-ban jelent meg az a minisztériumi rendelkezés (58 655/1963. VI. MM.), amely a tanárképző főiskolákon kötelezővé tette a „Népművelési ismeretek” kollégium és az „Ismeretterjesztés” gyakorlat végzését valamennyi hallgató számára (Nagy 1974, 308). Nagy 1974-es munkájában már előrevetítette, hogy mivel elvi akadálya nincs annak, hogy valamennyi tanárképző főiskolán népművelő szakkal is párosítsák a tanári szakokat, reményét fejezte ki, hogy a főiskolai népművelőképzés hamarosan újabb változáson megy át.

Intézményünk vezetése 1975-től lehetővé tette, hogy a Neveléstudományi Tanszéken három szakcsoportban dolgozzanak az oktatók. A tudományok differenciálódása és az új szakok (esetünkben a népművelés) megjelenése követelményként fogalmazta meg a szakosodást és az egy-egy tudományterületben való elmélyülést. A *Közművelődési Szakcsoport* első vezetője Köpf László volt. A Kossuth Lajos Tudományegyetemen szerzett diplomát magyar nyelv és irodalom szakos középiskolai tanárként, illetve népművelési előadóként. Hidy Pálné egyik írásában ekképpen emlékezett vissza: „A tanszéki csoportként működő Közművelődési Szakcsoport első vezetőjeként Köpf Lászlónak kellett megvívnia a szak tartalmi, szervezeti és személyi feltételeinek kialakításáért vívott harc első küzdelmeit” (Hidy 2001, 165).

A Közművelődési Szakcsoport oktatói (később részben átkerülnek az 1989-ben megalakult Közművelődési Tanszék oktatói köréhez):¹ 1975-től 1979-ig Köpf László; 1976-tól 1979-ig Pápai Zsuzsanna; 1977-től 1983-ig Tóth Béla; 1978-tól 2013-ig Hidy Pálné; 1979-től 2011-ig Szabó Sándorné; 1980-tól 1982-ig Seifert Tibor; 1982-től 1993-ig Kakuk Jenő; 1983-tól 1993-ig Feithné Krajcsik Ilona; 1988-tól 1990-ig Horváth László. Közülük többen

¹ Az Egri Ho Si Minh Tanárképző Főiskola évkönyvei, Az Egri Tanárképző Főiskola évkönyvei, Az Egri Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola évkönyvei. Forrás: Tittel Pál Könyvtár.

a Kossuth Lajos Tudományegyetemen a „durkológián” végeztek, ahogy Durkó egykori szakalapító munkásságát a szakma napjainkban is emlegeti.

A népművelés szak a képzés első évében (1975/76) intézményünkben ének (10 fő), illetve kémia (6 fő) szakkal párosult, de utóbbi nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. A történelem szakpár népszerű volt éveken keresztül. Már a következő tanévben (1976/77) 17 hallgató kezdte meg népművelés–történelem szakpárban a képzést.

Nagy Andor (1976, 76) a képzés indulásáról örömmel számolt be: „jelentős nyeresége főiskolánknek, hogy ebben a tanévben megkezdte munkáját a népművelő szakos képzés, ami egyben azt is jelenti, hogy a közművelődési tevékenység újabb bázist nyert.”

Ezzel párhuzamosan az 1975/76-os főiskolai évkönyvben olvashatunk a népművelés szak levelező tagozatáról is, mely a SZOT Központi Iskolájával együttműködésben valósult meg. A nevezett iskola tanszékvezetője, Gogolák Jenő kiemelte: „úgy érezzük, az egri Ho Si Minh Tanárképző Főiskola önállóságunkat nem csorbítva valósítja meg a szakmai segítségnyújtást és az ellenőrzést, amit igen biztatónak érzünk a további együttműködés zavaratlansága szempontjából”.² Egy 1976-os jegyzőkönyvben arról is találtunk információkat, hogy a megyei művelődési otthonok hálózatában nagyon alacsony volt a szakképzett munkatársak száma. Ennek megoldását pedig

² „A SZOT Központi Iskola a magyar szakszervezeti mozgalom központi intézménye. (...) 1975-ben – a népművelőképzés rendszerének országos átdolgozása során – a Ho Si Minh Tanárképző Főiskola kihelyezett levelező tagozataként kezdhettünk új fejezetet képzésünk történetében. (...) Népművelés–pedagógia és könyvtár–pedagógia szakon hirdettük meg a jelentkezést tagozatunkra, mint a nevelőmunkára legcélszerűbben felkészítő szakokat. A 4 éves főiskolai levelező tagozatunkra mindjárt az első tanévben közel 300 pályázó jelentkezett, akik közül 86-an kezdhették meg tanulmányaikat, ebből 49 népművelés–pedagógia, 37 könyvtár–pedagógia szakon, s közülük 85 sikeresen lezárta az első évet. Az első főiskolai évfolyamunk igen fiatal volt, majdnem nappali tagozatos életkorú, a népművelés szakon 26 év, a könyvtár szakon 25 év volt az átlagéletkor. Az első tanévben főiskolai tagozatunkon hét szerződéses és nyolc állandó óraadó külső tanárt foglalkoztattunk. A Ho Si Minh Tanárképző Főiskola neveléstudományi tanszékvezetője, dr. Nagy Andor docens és egyik oktatója, Juhász Tamásné docens pedig konkrétan is bekapcsolódott az oktatómunkába, vállalva az utazás nehézségeit is, nagy lelkesedéssel és magas színvonalon végezték munkájukat” – foglalta össze Gogolák Jenő tanszékvezető. Az oktatási miniszter 112/1975. (M. K. 7.) OM számú utasításában a Ho Si Minh Tanárképző Főiskolának a SZOT Központi Iskoláján működő levelező tagozatáról rendelkezett: „A Szakszervezetek Országos Tanácsával, valamint a kulturális miniszterrel egyetértésben az alábbiakat rendelem el: (...) A Tagozaton 4 éves tanulmányi idő alatt, általános iskolai tanári szakkal párosított könyvtáros, illetőleg népművelő képzés folyik. A választható tanári szakokat az Oktatási Minisztérium a Szakszervezetek Országos Tanácsával egyetértésben határozza meg (...) 5. A tanulmányok befejezése után, az államvizsga sikeres letétele esetén a hallgatók könyvtáros – általános iskolai tanári, vagy népművelő – általános iskolai tanári oklevelet kapnak. Az oklevélben az általános iskolai tanári szakot is fel kell tüntetni.” Aláíró: dr. Garamvölgyi Károly s. k. miniszterhelyettes.

az egri tanárképző főiskola népművelés levelező tagozatára való tervszerű és megfelelő számú beiskolázásban látták.³

A főiskola 1977/78-as évkönyvében az is olvasható, hogy a főiskolán folyó közművelődési tevékenységet az előző évekhez hasonlóan a főigazgatóság által megbízott bizottság, illetve a mellette működő titkárság irányította. Intézményünkben nem rendelkezett önálló státusszal a közművelődési titkárság vezetője, így azt a főigazgatóság megbízásából a népművelési szakcsoport vezetője, Köpf László adjunktus látja el.” (103. o.)

A nappali tagozatos hallgatók aktivitása az egyetemen többféle módon megmutatkozott: „Új klub jött létre a pinceklubon belül az elmúlt tanévben, amelyet »DEMOS«-nak neveztek el első éves népművelés szakosaink. Itt a közművelődés aktuális kérdéseinek megvitatására került sor. Fórum volt, ahol véleményt cserélhettek fiataljaink. A közművelődésben való aktív részvétel megkívánja, hogy felhasználjuk a filmművészet alkotásait mint személyiségformáló tényezőt. A Heves megyei Moziüzemi Vállalattal való gyümölcsöző kapcsolat hosszú évek óta azt eredményezi, hogy a Bródy moziban rendszeresen tartunk hallgatóinknak filmklub előadásokat, ahol a »tizedik művészet« kiemelkedő alkotásaival ismerkedhetnek meg. Hallgatóink közül számosan – közel 50% - filmbérlet-tulajdonos volt e tanévben is.” (A Ho Si Minh Tanárképző Főiskola Évkönyve 1978/1979, 97. o.)

Nemcsak 1975-ben, hanem még az 1980-as években is egyetlen olyan szakja volt a főiskolának, ahol a hallgatók többek között általános szociológiát, művelődésszociológiát, kommunikációelméletet, vezetési és szervezési ismereteket, andragológiát, a mozgóképkultúra ma használatos fogalomköréhez kötődően filmesztétikát tanultak (Hidy 2001, 166).

1980-ban Hidy Pálné és Nagy Andor a Heves megyei Népújságban (1980. október 4.) arról nyilatkozott, hogy amíg az elsőként végzett évfolyam nem tudhatta azt, hogy pontosan mire is jelentkeznek, az őket követő évfolyamon tanuló hallgatók már határozott érdeklődéssel jelentkeztek a szakra. „Az 1979-ben végeztek egy része hajdanán még nem tudta: mire vállalkozik,

³ „A megyei művelődési otthon hálózatban dolgozó 149 népművelő közül mindössze 10 fő szakképzett és további 22-en rendelkeznek egyéb egyetemi vagy főiskolai végzettséggel. (...) Függetlenített üzemi népművelő jelenleg 3 dolgozik a megyében – mindegyik szakképzetlen. A vállalati, üzemi fenntartású művelődési házak függetlenített vezetői szintén szakképzetlenek. A tények intézkedéseket követelnek. Megoldást a Ho Si Minh Tanárképző Főiskola népművelés levelező tagozatára való tervszerű és megfelelő számú beiskolázás jelenti”. MSZMP Heves Megyei Végrehajtó Bizottságának ülései (22.3) 1976. július 13. – 1976. december 28. 31. doboz, 1976. 07. 13. – 1976. 12. 28. 517. őrzési egység Végrehajtó bizottsági ülés jegyzőkönyve 1976. december.

amikor ide pályázik. Az őket követők azonban már határozott érdeklődéssel, kialakult nézetekkel érkeztek hozzánk. Épp ezért hiszünk abban, hogy megállják majd a helyüket. A szakmához való ragaszkodást, a tiszteletre méltó elkötelezettséget jelzi az is, hogy a tizenhat hallgató közül tizenöten gyakorló népművelők lettek, s eszükbe sem jutott, hogy egyéb területeken próbáljanak szerencsét. Egy kissé mi is elégedettek lehetünk, hiszen folyvást az elhivatottság érzését plántáltuk beléjük.”

A képzés kezdetén, 1981-ben Feladat és felelősség címmel jelent meg Szabó Sándorné írása a helyi újságban. Szabó Sándorné többek között szintén kiemelte, hogy „ma még ezek az állások többnyire szakképzetlenekkel vannak betöltve, akik maguk is csak átmeneti megoldásnak tartják”, és érvel a képzett közművelődési szakemberek mellett. „Pedig e feladat a vállalati közművelődési munka irányítása, a dolgozói igények és vélemények feltárása, (...) nagy szakmai tudást, hozzáértést és folyamatos munkát igénylő munkakör. (...) Jó együttműködés azonban csak akkor alakulhat ki, ha partnerek tudnak lenni, ha van igény, de van kínálat is... (...) Kell ott helyben is a jó művelődésszervező-népművelő, aki nemcsak tud, de akar is tenni a helyi közművelődésért.” (Népújság 1981. október 25.)

1984-ben Hidy Pálné és Szabó Sándorné tanárnőket egyetemi doktorrá avatták Debrecenben a KLTE-n. (A disszertációjuk címe: Hidy Pálné: „Időskori művelődési szokások meghatározó tényezői”, illetve Szabó Sándorné: „A munkahelyi elégedettség és a művelődési motiváció kapcsolata”).

Az 1985/86-os tanévben Salgótarjánban kihelyezett népművelőképzés kezdődött meg. (Egri Ho Si Minh Tanárképző Főiskola évkönyve, 1985–1988)

Az Egri Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola 1988–1991-es évkönyvében arról is olvashatunk, hogy Kakuk Jenő kiváló népművelő elismerésben részesült, Hidy Pálné pedig megkapta a Felsőoktatási Dolgozók Szakszervezetének emléklapját.

A tanszék önállóvá válása később, 1989-ben következett be. A Közművelődési Tanszék első vezetője *Hidy Pálné* volt.

A Közművelődési Tanszék oktatói a megalakulásakor:

Tanszékvezető főiskolai docens: Hidy Pálné dr.

Főiskolai docens: Szabó Sándorné dr.

Főiskolai adjunktus: Kakuk Jenő

Főiskolai tanársegédek: Feithné Krajcsik Ilona és Horváth László

A szervezeti átalakulással párhuzamosan a népművelés szak elnevezését a *művelődésszervező* szak váltotta fel. 1990 októberében „Innovációs tervek és törekvések a közművelődési szakemberképzésben” címmel került sor felsőoktatási képzési tanácskozásra a képző intézmények és a gyakorló szakemberek között a képzés jövője közös átgondolásának céljából. A tanácskozáson arról is szó esett, hogy az 1990. évi felvételi tájékoztató elkészítésekor egy új szak megjelentetését kérte két intézmény (BGYTF és BDTF) a korábbi népművelés szak helyett. A tanácskozáson Rádli Katalin kiemelte, hogy „nem csupán a szak nevének megváltoztatásáról, hanem egy másik új szakról, egy új főiskolai szakról van szó. (...) olyan gyakorlatra orientált népművelési szak jövőképe fogalmazódott meg, amely a társadalom, a gazdaság változásait, a piac kihívását veszi figyelembe” (Fónai szerk. 1991, 90). A Művelődéstudomány és Felnőttképzési Oktatók Kollégiuma 1991. január 16-án egy állásfoglalást fogadott el, miszerint népművelésről művelődésszervezés szakra változik az elnevezés (Fónai és Drabancz 2001, T. Kiss 2009) (lásd Simándi 2018a).

A szak újszerűségét elsősorban a szakirányok jelentették. A nyolc féléves képzésben az ötödik félévtől kezdődően a hallgatók 3 kultúráközvetítői szakirány közül választhattak:

- Idegénforgalom és turizmus szakirány
Egert történelmi, művelődéstörténeti emlékei az ország egyik legkedveltebb turisztikai központjává teszik. Ez nemcsak lehetőségként, hanem szinte követelményként fogalmazta meg egy ilyen feladatokra felkészítő, speciális kultúráközvetítő szakirány képzési programjának kidolgozását és elindítását. A hallgatók aktívan bekapcsolódtak, és részt vállaltak a város turisztikai programjainak szervezésében. A szakirányon oktatott többek között: Badacsonyiné Bohus Gabriella, Szucsik Györgyné, Megyeri Zoltán, Mosolygó László, Szádeczky Kornélia, Szucsik István.
- Gyermekszabadidő-szervező szakirány
A gyermekek szabadidős programjainak, művelődési folyamatainak szervezésére, lebonyolítására készítette fel hallgatóinkat. A szakirányon oktatottak, foglalkozást, gyakorlatot vezettek többek között: Lovászné Juhász Rita, Császi Irén, Csiffáryné Schwalm Edit, Román Gáborné; illetve az akkori közművelődési intézmények vezetői is tanították a művelődésszervező szakos hallgatókat, többek között: Mészárosné Pusztai Éva, Protovinné Zsilinszky Erzsébet, Kary József, Ponyi László.

- Film-videokultúra közvetítő szakirány

Már a képzés legelső időszakában is meghatározó területét jelentette az egri képzésnek. A főiskolán működő filmkluboknak kezdetekben a tanszék oktatói és hallgatói voltak a szervezői és bonyolítói. Elődszakunk az egri filmes képzés egyik bölcsője volt, hasonlóan, mint más egyetemeken. A tanszék oktatói mellett gyakorlati szakemberek is szerepet vállaltak a művelődésszervező szak gondozásában; a képzés technikai háttérét és a gyakorlati tárgyakat tanító tanárokat az Oktatástechnológia és Informatika Tanszék adta (Hidy Pálné et al. 2003:9–15, Szíjártó 2015). A filmes tárgyakat többek között Szilágyi Erzsébet, Veress József, Szűk Balázs és Szíjártó Imre oktatta, alkotótáborokat szervezett Király Attila, a filmklubozásban szerepet vállalt Ponyi László (Szíjártó 2015).

A művelődésszervező szak nemcsak elnevezésben jelentett változást, hanem új képzési filozófiára épülő, más tartalmú és struktúrájú szak születését jelezte. Érdemes megjegyezni, hogy intézményünkben a művelődésszervező szak volt az első, ahol a választható szakirányok a képzés szerves részeként jelentek meg (Hidy 2001, 167).

1993-tól új munkatárssal gazdagodott a tanszék, Nagy Sándor kandidátus közel 20 éven át volt a tanszék meghatározó főállású oktatója. Elmondása szerint is a tanszék munkájában érzékelhető volt a „debreceni szellem”, hiszen több oktató a tanítóképző intézetben 1963-ban indított népművelő-könyvtáros szakon, majd a Kossuth Lajos Tudományegyetem népművelés szakán (az úgynevezett „durkológián”) végzett, és annak szellemiségét mint „elültetendő magot” vitték tovább a szakmai tevékenységükben (Nagy 2015).

Nagy Sándor (2015) úgy fogalmaz, hogy a Közművelődési (majd az utóbbi években Andragógiai és Közművelődési) Tanszék a kötelezettségeihez képest mindig alacsony létszámmal dolgozott: 4-6 főállású oktató (például a régi meghatározó tagok: Hidy Pálné [1978-tól], Szabó Sándorné [1979-től], Nagy Sándor [1993-tól]) és 5-15 külsős óraadó,⁴ nyugdíjas vagy különböző

⁴Közművelődési Tanszék óraadói, gyakorlatvezetői többek között a művelődésszervezés képzés alatt:

Badacsonyi Ferencné idegenvezető;

Császi Irén néprajzkutató, muzeológus, Dobó István Vármúzeum, Eger;

Dr. Csiffáryné dr. Schwalm Edit néprajzkutató, muzeológus, Dobó István Vármúzeum;

Dölle Zsolt menedzser, Budapest;

Dr. Dörnyei László egyetemi docens, ELTE;

H. Szilasi Ágota művészettörténész, Dobó István Vármúzeum, Eger;

intézmények szakmájukban elismert kiváló munkatársa (például Maróti Andor, Rubovszky Kálmán, Veress József, Kozma Károly stb.) látta el az oktatással kapcsolatos feladatokat. A művelődésszervező képzés ideje alatt a gyakornokok a végzett hallgatók közül kerültek ki, úgymint Aranyosi Éva, Bérczessyné Burka Beatrix, Herpainé Lakó Judit, Kordics Mária.

Érdekességgéppen megemlíjtük, hogy 1993-ban az országban elsőként kezdődött el Egerben a kommunikáció szakos képzés, melynek elindításában a tanszék aktív szerepet töltött be. „A szakindítás hosszú, mindannyiunk által jól ismert sok lépcsős munkálatait mi kezdtük el és mi vittük végig. Mi dolgoztuk ki a szak működési elveit, koordináltuk tantervi programjának kidolgozását. Az első levelező és nappali tagozatos évfolyamokat mi indítottuk útjára. A főiskolán elsőként kezdte meg működését egy olyan szak, amelynek nem volt önálló tanszéke, hanem három tanszék (Magyar Nyelvészeti Tanszék, Oktatástechnológiai és Informatikai Tanszék, Közművelődési Tanszék) és egy nagylétszámú médiaszakemberekből álló team összefogásával, koordinált munkájával működött” (Hidy 2001, 167).

Az említett szakok népszerűségét is jól mutatja, hogy néhány év elteltével, 2005-ben például a megyei hírlap arról írt, hogy „a legkeresettebb szakok az idén is a kommunikáció, művelődésszervező, a tanári szakok közül a magyar és a történelem, így a ponthatárok is itt magasak: a »csúcs« – 135

Horváth Tibor népi iparművész, Tiszafüred;
 T. Kiss Tamás tanszékvezető egyetemi tanár, Jászberény;
 Jámbor Ildikó, Megyei Művelődési Központ;
 Kálmán Éva, Andrassy György Közgazdasági Szakközépiskola;
 Kary József, Megyei Művelődési Központ, Eger;
 Kozma Károly főtitkár, Művészeti Szakszervezetek Szövetsége, Budapest;
 Dr. Kóvágó Sarolta egyetemi tanár, ELTE;
 Dr. Loboczkné Hársasi Ibolya tanár, Gárdonyi Géza Gimnázium, Eger;
 Lovászné Juhász Rita népi iparművész;
 Megyeri Zoltán gazdasági igazgató, óraadó tanár;
 Mészárosné Pusztai Éva igazgató, Forrás GYSZK;
 Molnár László igazgató, Városi Ellátó Szervezet, Eger;
 Patkós Attila idegenvezető, óraadó tanár;
 Ponyi László, Művelődési Iroda, Megyeháza, Eger;
 Protoviné Zsilinszky Erzsébet irodavezető, Idegenforgalmi Iroda, Eger Város Polgármesteri Hivatala;
 Püski Viktória vezető népművelő, Egri Ifjúsági Ház;
 Román Gáborné, Forrás Gyermekek-Szabadidőközpont;
 Dr. Rubovszky Kálmán tanszékvezető egyetemi tanár, KLTE;
 Szucsik Györgyné vezető, Villa Tours, Eger;
 Dr. Tímárné dr. Szabó Júlia egyetemi tanár, ELTE.

– nappalin a kommunikáció-művelődésszervező szakpáron volt.” (Heves Megyei Hírlap 2005. augusztus 1.)

1998-ban Hidy Pálné tanszékvezető asszony részére az eredményes oktató- és nevelőmunkájáért a Magyar Köztársasági Érdemrend kiskeresztjét (polgári tagozat) adományozták.

Nagy Sándor kollégánk az országban elsőként vezette be az oktatásba szakunkon az Európai kultúra, a Globalizáció és kultúra, a Helyi társadalom – helyi kultúra, a Közművelődés és felnőttoktatás tantárgyakat. Kidolgozta ezek programját, irodalomjegyzékét, és több éven át tanította e tárgyakat, amelyek népszerűvé váltak a hallgatók körében (Nagy 2015).

Ami a létszámokat illeti, például a Líceumi Paletta 2004-es számában arról olvashattunk: „Március elsejét bezáróan közel tízezer jelentkezési lap érkezett az intézményhez. A legtöbben – 3900-an – bölcsészettudományi szakokra szeretnének felvételt nyerni. A legnépszerűbb szak azonban mégis a Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar kommunikáció szakja, ahová ezerhétszázan felvételiznek júniusban. Keresett még ezen a karon a művelődésszervező szak 1100 jelentkezővel, illetve a gazdálkodási is a maga 800 főjével.” (Líceumi Paletta 2004. március 17.)

Nagy (2015) a hallgatói létszámról így mesélt: „a 90-es évek elején és 2010 körül kisebb létszámú csoportjaink voltak. Velük közvetlen, intenzív, személyes kapcsolataink alakulhattak ki, mélyebben megismerhettük őket, tudtunk egyéni gondjaikról, és örültünk sikereiknek. Az ezredfordulót megelőzően és követően nagy létszámú évfolyamaink voltak, ami miatt kevésbé volt alkalmunk mindenkit jól ismerni, s nem volt mód eleven személyes kapcsolatokra, tartalmas kiscsoportos foglalkozásokra” (Nagy 2015, 114).

A felsőoktatás átalakulása a „bolognai folyamat” rendszerében a képzések átalakulását hozta. A hagyományos kultúrák közvetítő szakok megszűntek, és a felsőoktatási intézmények konzorciumi összefogásából született meg az új alapszak, az andragógia, a mely 2006-ban indult el (Farkas 2013). Az andragógia szak felépítésében korábban megszüntetett szakok is visszaköszöttek, például a művelődésszervezés specializációként élt a szakon belül tovább. A szakma örömmel fogadta a nevezett szak megjelenését a felsőoktatási alap- és mesterszakok között. Mindez az andragógia önálló tudománnyá válásának folyamatában is jelentős mérőföldkövet jelentett. A szak elsősorban a felnőttképzésnek és a felnőttkori tanuláshoz, művelődéshez köthető széles körű intézményrendszernek a szakember-ellátottságát szolgálta (Farkas 2013).

Az *andragógia* alapszak (BA) 2006 szeptemberében elindult intézményünkben is, felváltva a négyéves művelődésszervező szakot. Az andragógia szakon belül főiskolánkon a művelődésszervező és a felnőttképzési szervező specializáció közül választhattak a hallgatók. A váltással a tanszék elnevezése is változott: Andragógiai és Közművelődési Tanszék névre, és 2006-tól Juhász Erika irányította a tanszéket 2009-ig.

Tanszékünkön 2008 szeptemberétől a korábbi főiskolai képzésben tanár szakon végzettek, illetve közismereti tárgyhoz kötődő alapszakon végzett hallgatók számára lehetőség nyílt szakpárban, a *játék- és szabadidő-szervező tanár MA* szakon is továbbtanulásra. (Utóbbi képzésre 2016-ban volt lehetőség utoljára jelentkezni, azóta a szakszerkezetből kikerült.) 2009–2014 között Tóth András egyetemi docens vette át a tanszék vezetését.

Nagy Sándor, a tanszék ma már nyugalmazott oktatója így emlékezett vissza az elmúlt 20 évre 2015-ben: „A tanszék, a szak túlélte intézményi átszervezéseket, költözéseket, személyi változásokat, képes volt sikeresen alkalmazkodni társadalmunk átalakulásaihoz, a képzés túlságosan gyakori központi koncepcióváltozásaihoz, az akkreditációk és a bolognai rendszer követelményeihez, mindig képes volt kreatívan megújulni a belső magba tartozó oktatók túlterheltsége és a képzés tömegessé válásának negatív következményei ellenére is. Ennek bizonyítéka, hogy a film és video képzés sok éven át a mi feladatunk volt, majd önálló tanszékké vált, hasonlóan az általunk indított kommunikáció szakhoz és a kulturális turizmus szak-irányhoz. A »Játék- és szabadidő-szervező tanár« szakkal bekapcsolódtunk a pedagógusok továbbképzésébe, a rendezvényszervezés pedig tovább gyarapítja hallgatóink munkavállalási lehetőségeit” (Nagy 2015).

A tanárképzésben 2013 szeptemberétől osztatlan szakpárok jelentek meg. 2014-ben Egerben is akkreditálásra került a *közösségi művelődés tanár szak* (4+1 éves osztatlan tanárképzés, szakpárban), az első évfolyam 2015-ben indult. A közösségi művelődés szak Egerben öt szakpárral volt választható: a tapasztalatok azt mutatták, hogy testnevelés, angol és történelem szakokkal párosították a szakot leginkább a hallgatók. A közösségi művelődés tanári szak képzési célja a köznevelés rendszerének intézményeiben a tanórán kívüli közösségi és kulturális tevékenységek szervezésére, a közösségi művelődés pedagógiai kutatási, tervezési és fejlesztési feladatainak ellátására, a közművelődésben, a helyi társadalomfejlesztésben kultúraközvetítői, közösségfejlesztői munka végzésére képes tanárok képzése volt. Ponyi

kiemeli, hogy „a szakma szempontjából a Rendelet legnagyobb eredménye, hogy megjelent a közösségi művelődés tanár szak a tanári mesterszakok jegyzékében. A szakot közismereti tanárszakként, az ember és társadalom műveltségi területen belül jegyzi a Rendelet 1. melléklete. A jogszabályok vonatkozó paragrafusaiából következik, hogy a mesterfokozat és a tanári szakképzés közismereti tanárszakokon alapvetően kétszakos osztatlan képzésben szerezhető meg” (Ponyi 2012, 9–10).

2014-től és jelenleg is Simándi Szilvia irányítása mellett működik a tanszék. Az egyetemi szervezeti átalakítások 2014-ben változást hoztak a tanszék életébe is, ugyanis ez év szeptemberétől a Neveléstudományi Intézet intézeti tanszékeként működik tanszékünk, jelenleg a Pedagógia Tanszék és az Oktatási Innováció Tanszék mellett.

A felsőoktatásban végbemenő szakszerkezet-változás következtében az andragógia alapszak kikerült a felsőoktatási szakok közül, 2016 szeptemberében indulhatott utoljára.

2016 júniusában került sor a Durkó Mátyás Emlékkonferenciára a Debreceni Egyetem, a KultúrÁsz Közhasznú Egyesület és a Nemzeti Művelődési Intézet szervezésében. A Durkó Mátyás emlékére rendezett tudományos konferencia és szakmai találkozó a művelődés és a felnőttkori tanulás szervezésével foglalkozó felsőfokú képzések 60. évét ünnepelte. A plenáris program végén két kötet bemutatására került sor, melyből az egyik a 40 éves egri szakemberképzés jubileumi kötete volt, amelyet Simándi Szilvia tanszékvezető mutatott be a plénum előtt.

2016. július 1-jén vált valóra Eszterházy Károly püspök 250 éves álmának egy része, amikor egyetemmé vált az egri főiskola a gyöngyösi, a jászberényi és sárospataki főiskolák összevonásával.

2017-ben a közművelődési szakma sikerként könyvelte el, hogy a közösségi művelődés területén hiánypótló alapszakként elindult a felsőoktatási intézményekben a *közösségszervezés BA*, mely intézményünkben az egyetemé válással egri és jászberényi képzési helyszínen is tanulható. Az alapképzési szak célja a szak képzési és kimeneti követelményei alapján: „olyan kulturális, humán, közösségi alapú társadalom- és gazdaságszervező munkát végző szakemberek képzése, akik el tudják látni művelődési, civil, vállalkozói és nonprofit szervezetek, állami vagy önkormányzati intézmények, integrált, többfunkciós szervezetek, intézmények működtetését, képesek helyi, közösségi szinten a művelődés, az ifjúság, a felnőttképzés társadalmi és gazdasági

helyzetének fejlesztésével összefüggő állami feladatellátást megszervezni, meghatározott intézményszintek esetében azt irányítani. A közösség-szervező szakember a közösségi művelődés, az ifjúságsegítés és a humánfejlesztés területén, településeken, intézményekben, szervezetekben, közösségekben és a közösségi művelődés, az ifjúsági szolgáltatás, valamint a felnőttképzés különböző színterein közvetlen tervező, szervező, értékelő, irányító, illetve animatori, koordinatori munkaköröket, feladatokat lát el. Ebben a feladatkörében együttműködik a feladatát érintő intézményekkel, szervezetekkel, különösen a kultúra, a közoktatás-köznevelés, szociális ellátás, felnőttképzés, helyi gazdaságfejlesztés ágazataiban”. Az andragógia alapszak után maradt úrt részmegoldásként a közösség-szervezés alapszak humánfejlesztő szakiránya tölti be (Juhász 2016).

2017-ben a Nemzeti Művelődési Intézet és a közösség-szervezés BA szakot indító felsőoktatási intézmények által létrehozott Közösség-szervezés BA munkacsoport kidolgozott egy szakmai irányokat és dokumentációs rendszert tartalmazó eljárásrendet annak érdekében és elősegítésére, hogy a hallgatók valamennyi gyakorlati helyen magas szakmai minőségű, hasonló értékrenden alapuló gyakorlatot tudjanak szerezni.

A szakszerkezet-változás ismét érintette a tanszék mindennapjait: a közösségi művelődés tanára szakunk 2021-ben indulhatott utoljára, jöllehet a szak nagy létszámú évfolyamokkal működött mind nappali, mind levelező tagozaton.

Az elmúlt években a hallgatók oktatásába a tanszék munkatársain és az egyetemi szintű át-oktatásokon túl óraadóként bekapcsolódott többek között: Ábrahám Katalin, Bata Boglárka, Buzás Eszter Mária, Farkas Éva, Herczegh Judit, Hollósvölgyi Máté, Horváth István, Garami Erika, Kovács László, Kun Zsófia, Réti Erika, Tarjáni Tünde, Tolnay Zsuzsa.

Napjainkban öt főállású oktató dolgozik a tanszéken: *Oszlánczi Tímea, Rakusz Márta, Simándi Szilvia, Tengely Adrienn és Kenyeres Attila Zoltán*. A tanszék tudományos és ismeretterjesztő tevékenységéről a második tanulmányunkban szólunk, a közösség-szervezés szakunkon folyó gyakorlati munkát pedig Oszlánczi Tímea és Rakusz Márta írása részletezi kötetünkben.

Összegezve, intézményünkben immár 50 éve folyik a közművelődési szakemberek képzése, a változó társadalmi-gazdasági kihívásokra figyelemmel. Elmondható, hogy tanszékünk elkötelezett a széles körű gyakorlatorientált képzés iránt, és igyekszünk képzésünkben folyamatosan megújulni és a kor kihívásaira reagálni.

Felhasznált irodalom:

- Farkas Éva (2013): *A láthatatlan szakma – Tények és tendenciák a felnőttképzés 25 évéről*. Pécs, TypiART Médiaműhely.
- Fónai Mihály (1991) (szerk.): *A népművelőtől a kulturális menedzserig. Innovációs tervek és törekvések a közművelődési szakemberképzésben*. Nyíregyháza, MKM és BGYTF.
- Fónai Mihály és Drabancz Róbert (2001): Vázlat a népművelő- és művelődésszervező-képzés történetéhez Nyíregyházán. *Kultúra és Közösség* 5. 1. sz. 155–163.
- Hidy Pálné (2001): Kultúraközvetítő szakemberek képzése az egri Eszterházy Károly Főiskolán. *Kultúra és Közösség*, 2001. (5. évf.) 2000/4-2001/1. sz. 165–170.
- Hidy Pálné – Szűk Balázs – Veress József – Tóth Tibor (2003): Az egri Eszterházy Károly Főiskola film- és videókultúra-közvetítő képzése. In: Szűk Balázs (szerk.) (2003): *„Képben vagyunk?” Mozgóképek és médiaismeret a felsőoktatásban*. Konferencia 2003. június 30–31. Eger, Moziüzemeltető Kulturális Alapítvány. 9–15.
- Maróti Andor (1998): Fogalomváltás a magyar népművelés és felnőttoktatás történetében. In: Maróti Andor – Rubovszky Kálmán – Sári Mihály (szerk.) (1998): *A magyar felnőttoktatás története*. Budapest, Magyar Művelődési Intézet – Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Művelődéstudományi és Felnőttnevelési Tanszéke – Jászberényi Tanítóképző Főiskola Közművelődési és Felnőttnevelési Tanszék – Német Népfőiskolai Szövetség Nemzetközi Együttműködési Intézete Budapesti Projektirodája. 52–62.
- MSZMP Heves Megyei Végrehajtó Bizottságának ülései (22.3) 1976. július 13. – 1976. december 28. 31. doboz, 1976. 07. 13. – 1976. 12. 28. 517. őrzési egység, Végrehajtó bizottsági ülés jegyzőkönyve, 1976. december.
- Nagy Andor (1974): A népművelés oktatásának korszerűsítési problémái a tanárképző főiskolákon. *Felsőoktatási Szemle*, 308–312.
- Nagy Andor (1976): *Közművelődési tevékenységünk*. A Ho Si Minh Tanárképző Főiskola Évkönyve. 1975–1976.
- Nagy Andor (2005): *Médiaandragógia*. Budapest, Urbis Könyvkiadó.
- Nagy Sándor (2015): Két évtized a közművelődési és andragógiai szakemberképzés szolgálatában. In: Simándi Szilvia (szerk.) (2015): *„A népművelőtől a közösségi művelődés tanáráig” – 40 éve indult a közművelődési szakemberek képzése Egerben*. Eger, Líceum Kiadó. 111–120.

- Ponyi László (2012): Községi művelődés és felsőoktatás. A községi művelődés tanárszokról röviden. *Szín* 6. 9–10.
- Simándi Szilvia (2015): Az egi képzés és tanszék rövid története. In: Simándi Szilvia (szerk.): „A népművelőtől a községi művelődés tanáráig” – 40 éve indult a közművelődési szakemberek képzése Egerben. Eger, Líceum Kiadó.
- Simándi Szilvia (2018a): Adalékok a közművelődési szakemberek képzésének történetéhez, különös figyelemmel az egi képző intézményre. K., Nagy Emese, Simándi, Szilvia (szerk.) (2018): *Sokszínű neveléstudomány: Válogatás a Pedagógiai Szakbizottság tagjainak a munkáiból*. Eger, Líceum Kiadó.
- Simándi Szilvia (2018b): *Községben művelődés, községben tanulás nem formális tanulási környezetben. A tanulóörök a felnőttkori művelődésben. Értekezés*. Eger, Eszterházy Károly Egyetem.
- Simándi Szilvia – Oszlanczi Tímea (2020): Községsszervezés szak az Eszterházy Károly Egyetemen. *Szín* 4. évf. 38–42.
- Szójártó Imre (2015): Filmoktatás az Eszterházy Károly Főiskolán. In: Simándi Szilvia (szerk.) (2015): „A népművelőtől a községi művelődés tanáráig” – 40 éve indult a közművelődési szakemberek képzése Egerben. Eger, Líceum Kiadó.
- T. Kiss Tamás (2009): Paradigm(avákt)ák egy állandóan vált(akoz)ó képzésben (A társadalmi igényekre reagáló szakemberképzés kimunkáltságának kényszerűségeiről, ellentmondásairól és lehetőségeiről). *Felnőttképzési Szemle*. 1. sz. 98–106.
- T. Kiss Tamás – Tibori Tímea (2015): *Az önépítés útjai – Durkó Mátyás munkássága*. Szeged, Belvedere Kiadó. <https://doi.org/10.14232/belvbook.2015.58515>
- T. Kiss Tamás és Tibori Tímea (2016): „Sikerült valamit elindítanom, ami azután már nélkülem is halad...” Interjú dr. Maróti Andor nyugalmazott egyetemi docenssel életútjáról és szakmai pályájának alakulásáról. *Kultúra és Község*. 2. sz. 9–81.

A fejezet megírásához továbbá felhasználtuk intézményünk évkönyveit is:

- Az Egi Ho Si Minh Tanárképző Főiskola évkönyve, 1975–1976
- Az Egi Ho Si Minh Tanárképző Főiskola évkönyve, 1976–1977
- Az Egi Ho Si Minh Tanárképző Főiskola évkönyve, 1977–1978
- Az Egi Ho Si Minh Tanárképző Főiskola évkönyve, 1978–1979
- Az Egi Ho Si Minh Tanárképző Főiskola évkönyve, 1979–1982
- Az Egi Ho Si Minh Tanárképző Főiskola évkönyve, 1982–1985
- Az Egi Ho Si Minh Tanárképző Főiskola évkönyve, 1985–1988

Az Egri Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola évkönyve, 1988–1991

Az Egri Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola évkönyve, 1991–1992

Az Egri Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola évkönyve, 1992–1993

Az Egri Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola évkönyve, 1994–1995

Az Egri Eszterházy Károly Főiskola évkönyve, 1996–2000

Negyven éves az egri főiskola, 1948–1988